

7. Ryabova, T.F. and Kudelya, A.D. (1997), *Razvitiye rynka zerna v Rossii, 1896–1996 gg* [The development of the grain market in Russia 1896-1996 biennium], Gumanitarnyy Tsentr „Monolit”, Moscow, Russia, 139 p.
8. Sabluk, P.T., Karych, D.Ya. and Kovalenko, Yu.S. (1997) *Osnovy orhanizatsii silskohospodarskoho rynku* [Fundamentals of Agricultural Market], *Instytut ahranoyi ekonomiky*, Kyiv, Ukraine, 188 p.
9. Yakovleva, N. "Grain save Ukraine from default", available at: <http://novynar.com.ua/analytics/economics/>.

УДК 339.54

Рожко А.О.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародних фінансів
та глобальної економіки ім. С.І. Юрія
Барвінок І.В.
Тернопільський національний економічний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПОЛІТИКИ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ В ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Rozhko A.O.,
can.d.sc.(econ.), assistant professor of the department of
international finance and global economy named after S.I. Yuriya
Barvinok I.V.
Ternopil National Economic University

IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF POLICY TOWARDS IMPORT SUBSTITUTION IN UKRAINE IN THE POST-CRISIS PERIOD

Постановка проблеми. У багатьох країнах світу відбувається переосмислення принципів національної економічної політики, враховуючи сучасні економічні й техніко-організаційні умови розвитку цивілізацій. Для того, щоб залишатися конкурентоздатними на світових ринках, посилювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, держави покращують якість своїх національних ринків, розбудовують регіональні та національні конкурентні переваги, більшої уваги приділяють процесам соціально-економічного розвитку країни.

В економіці України тривають процеси післякризового відновлення. Проте, як і раніше, основою зростання залишаються традиційні чинники, пов'язані з позитивною світовою кон'юктурою на базові низько- та середньотехнологічні категорії товарного експорту України, відносно дешевою ресурсною базою, низькою вартістю робочої сили. Можливості інерційного зростання економіки поступово вичерпуються, що підтверджується зрешенням зовнішнього попиту, динамічним зростанням імпорту та надмірним насиченням внутрішнього ринку імпортованими товарами. Це спонукає звернути особливу увагу як на чинники утримання високих темпів зростання імпорту та відносно невисоких темпів зростання експорту, так і на інструменти та механізми економічної політики, які б дозволили стабілізувати темпи зростання та удосконалити структуру зовнішньої торгівлі, орієнтуючись на стратегічні пріоритети та завдання соціально-економічного розвитку України [1, с. 244].

Таким чином, актуальність обраної теми полягає в необхідності запропонувати релевантні для України інструменти та механізми державної політики імпортозаміщення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основну увагу щодо дослідження теоретичних аспектів державної політики імпортозаміщення переважно приділено в працях іноземних фахівців, таких як: А. Амін, П. Баран, Р. Грабовські, В. Лахманн, Н. Ленг, С. Ліндер, Р. Пребіш, Т. Сантос, А. Хен, Л. Хоффманн, Х. Ченері. Питанням імпортозаміщення та основ міжнародної торгівлі, оптимізації експортно-імпортних товарних потоків між країнами присвячені праці вітчизняних та іноземних вчених І. Бураковського, І. Дунаєва, Я. Жаліла, П. Кадочникова, О. Киреєва, П. Кругмана, К. Лебедева, А. Мазаракі, Т. Мельник, М. Назарчука, Т. Остапенка, Ю. Полякової, І. Пузанова, Є. Савельєва, О. Старовойтова, А. Філіпенка тощо.

В українській науковій літературі значимими у цьому науковому напрямку є В. Будкін, І. Бураковський, В. Вергун, О. Гаврилюк, А. Кредісов, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, В. Новицький, А. Поручник, І. Пузанов, О. Рогач, В. Сіденко, Т. Степанкова, А. Філіпенко, О. Шнирков та інші.

Разом з тим, не применшуючи доробку вищезгаданих дослідників, зазначимо, що деякі аспекти реалізації основних принципів імпортозаміщення в Україні залишаються дискусійними, що набуває особливої актуальності в посткризовий період розвитку економіки, жорсткого реформування державного сектору, а також системних економічних трансформацій. Саме це й спонукало обрати тему дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних положень зовнішньоторговельної політики, здійснення аналізу інструментів політики імпортозаміщення та вивчення їх впливу на зовнішньоторговельну динаміку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження сутності поняття «імпортозаміщення» відбулось у 50-х, 60-х рр. ХХ ст., і його зміст зводився до розуміння стратегії сприяння економічній незалежності та розвитку промислових галузей економіки в країнах, що розвиваються. Проте ці спроби не були успішними здебільшого через неефективність засобів праці виробництв країн третього світу та в результаті їх нездатності конкурувати в умовах глобалізації ринку.

Під імпортозаміщенням, на думку Я. Жаліла, розуміється політика, спрямована на зменшення потреби економіки країни в імпорті певних видів товарів завдяки збільшенню частки реалізації таких товарів, вироблених на її території [2].

Імпортозаміщення може мати негативний характер, якщо якісні імпорتنі товари витісняються гіршими за якість вітчизняними товарами, що може бути спричинено падінням доходів населення, які більше не в змозі придбати дорогі імпорتنі товари. Ефективний результат імпортозаміщення може принести, коли імпортна продукція замінюється не менш якісними товарами вітчизняного виробництва, а ціновий фактор не відіграє суттєвої ролі. У цьому випадку не тільки збільшується зайнятість населення, доходи бюджету та підприємств, але й не потерпає споживач.

З державно-управлінської точки зору імпортозаміщення – це, перш за все, економічний процес бажаного або небажаного витіснення імпорتنих товарів з вітчизняного ринку. Роль держави у імпортозаміщенні полягає у тому, щоб викликати у ділових кіл інтерес до диверсифікації діяльності, до виробництва в Україні нових або більш якісних, ніж раніше товарів, створити економічні умови і рівноконкурентні з іншими країнами умови, створити зорієнтовану на експорт ринкову інфраструктуру, надати необхідну аналітичну інформацію чи статистику. Ця робота може проводитись на трьох рівнях:

- 1) макроекономічному;
- 2) галузевому;
- 3) проектному [3, с.130].

Характеризуючи макроекономічний рівень здійснення реформ, зазначимо, що у 2010-2011 рр. почастишали політичні заклики до бізнесу бути конкурентоспроможним, модернізувати виробництво та підвищувати якість продукції. Проте істотна різниця в інвестиційному кліматі в різних країнах може нівелювати підприємницькі таланти українських бізнесменів (наприклад, далеко не завжди корисною є уніфікація податкових ставок для всіх галузей). Якщо інші країни субсидують своїх виробників в певних галузях, то і українська держава не повинна відвертатися від тих чи інших форм підтримки галузей, навіть якщо це призводить до різниці податкових ставок у різних секторах економіки. І ця диференціація не повинна обмежуватися тільки акцизами, митами й автоматичним відшкодуванням ПДВ (з 2011 р.). Також потенціал може критися і у відновленні інвестиційної пільги з податку на прибуток у разі реалізації будь-якого імпортозамінного проекту. Якщо ж якість податкового адміністрування не дозволяє проводити диференційовану податкову політику та вимагає уніфікації ставок, то слід продовжити курс на подальше зниження цих ставок.

До загальноекономічних заходів сприяння якісному імпортозаміщенню, поряд зі зниженням податків, можна також віднести стимулювання нарощування капіталізації банків через неоподаткування податком на прибуток тих сум, що спрямовуються на збільшення власного капіталу, та багато інших макроекономічних і фіскальних заходів.

На галузевому рівні уряд, з огляду на нерівність умов економічної діяльності в певній конкретній галузі в Україні і, наприклад, в Росії, вводить комплекс заходів по виправленню ситуації. Підприємства відповідної галузі отримують антидемпінговий захист, субсидування частини відсоткових ставок за залученими кредитами. Більш широко починають використовуватися інвестиційні податкові кредити. До галузевих заходів можна віднести і реформу технічного регулювання, зняття надмірних адміністративних бар'єрів, що заважають розвиватися підприємствам, котрі займаються відповідним видом діяльності. Тут від держави потрібна дуже чітка оцінка несправедливих конкурентних переваг, які отримують іноземні виробники, що в нинішніх умовах зробити досить складно, однак навик такої роботи треба постійно вдосконалювати.

У свою чергу, на проектному рівні уряд може визначити приблизний список товарів, обсяг імпорту яких в Україні є завеликим і які потенційно можуть бути вироблені в нашій країні. За попередніми оцінками фахівців, цей список може включити близько 50% імпорту в Україну.

Галузеві пріоритети імпортозаміщення можна класифікувати по трьох напрямках:

- 1) заміна імпортованих ресурсів, насамперед енергетичних;
- 2) заміна імпорту товарів широкого вжитку;
- 3) заміна імпорту товарів виробничого призначення.

Кожен з напрямків має особливості, що залежать від наявності власних ресурсів і можливостей, швидкості обігу оборотних засобів, потреби в інвестиціях і терміну окупності проектів.

Важливим є також той факт, що у політиці імпортозаміщення можуть застосовуватися практично будь-які протекціоністські заходи, спрямовані на утруднення доступу імпорتنих товарів та послуг на внутрішній ринок засобами регулювання зовнішньої торгівлі: тарифного (різні види імпортного мита, у

т.ч. антидемпінгові обмеження) та нетарифного (ліцензування, квотування, сертифікація, свідоме ускладнення митних процедур тощо). Збереження попиту вітчизняних споживачів на товар, ввезення якого обмежене, створює сприятливі умови для розвитку національного виробництва його аналогів.

Так, виправданим у цьому контексті є наступний комплекс заходів економічного протекціонізму:

1) інституційно-правовий протекціонізм (захист власності та прав власників, захист інвестицій, максимальне спрощення процедури започаткування бізнесу, юридичне забезпечення розвитку ринкових інститутів);

2) монетарний протекціонізм (захист стабільності грошового обігу та системи розрахунків, стимулювання капіталотворення, забезпечення господарської діяльності достатнім обсягом платіжних засобів та кредитних ресурсів);

3) фіскальний протекціонізм (податкове стимулювання інноваційно орієнтованого економічного зростання, бюджетне стимулювання економічної активності);

4) ціновий протекціонізм (зниження тарифів на продукцію природних монополій, запобігання виявам монопольної поведінки, встановлення обмежень рентабельності на основні витратоутворюючі товари);

5) соціальний протекціонізм (захист і підвищення доходів та стандартів споживання населення);

6) зовнішньоекономічний протекціонізм (захист внутрішнього ринку від нерівноправної конкуренції з боку імпортованих товарів з використанням механізму митних тарифів, квот, антидемпінгових процедур, технічного регулювання тощо) [1, с. 245].

Таким чином, ефективна політика імпортозаміщення неможлива без створення комфортних умов функціонування як для імпортерів, так і для вітчизняних виробників. До допоміжних умов можемо віднести: встановлення незалежної системи правосуддя у реалізації політики імпортозаміщення, а також визначення рівних для всіх умов ведення бізнесу та доступу до ресурсів, що забезпечить дотримання безпеки об'єктів власності місцевого та іноземного інвестора; рівний доступ до кредитування за доступними відсотковими ставками.

Згідно обраної методології та визначених на основі аналізу наукової літератури інструментів зовнішньоторговельної політики, з'ясуємо критерії впливу інструментів політики імпортозаміщення на зовнішню торгівлю України. Детальний аналіз імпорту до України допоможе нам виявити вищезгадані чинники впливу.

Проведемо аналіз імпорту товарів та послуг в Україну впродовж 2008-2013 рр. Протягом 2008-2013 рр. обсяги товарного імпорту суттєво змінювались. Починаючи з 2008 р., спостерігалась тенденція до зниження імпорту товарів. У 2010 р. обсяги імпорту скоротилися на 29% порівняно з 2008 р. і склав 60739,9 млн. дол. (див. рис. 1). Далі позитивна тенденція змінилась. Так, у 2013 р. обсяги ввезених товарів збільшилися на 21,1% і досягли 76963,9 млн. дол.

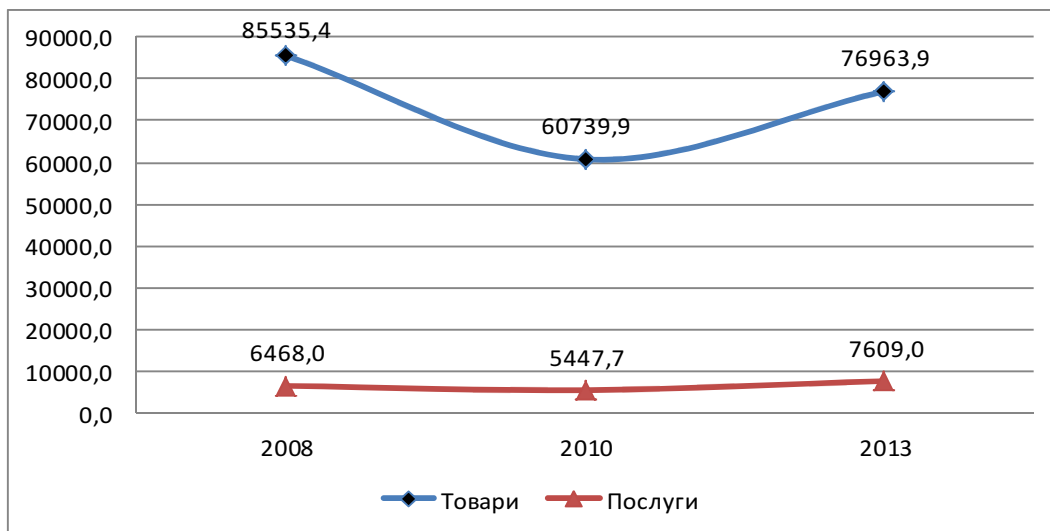

Рис. 1. Динаміка обсягів імпорту товарів та послуг в Україну

Джерело: складено авторами за даними [4]

Що стосується імпорту послуг, то впродовж 2008-2013 рр. відбулись аналогічні зміни в його обсягах. У 2010 р. отримані послуги становили у вартісному вираженні 5447,7 млн. дол., що на 15,8% менше відносно рівня 2008 р. Протягом наступних років імпорту послуг збільшувався і у 2013 р. склав 7609 млн. дол.

Розглянемо структуру українського імпорту.

Найбільшу частку в товарному імпорті традиційно займають мінеральні речовини, в першу чергу газ та нафтопродукти (29,7% у 2008 р., 34,8% у 2010 р., 29,1% у 2013 р.), за ними йдуть машини та

обладнання, частка яких коливалася від 13,4% до 16,2%, та продукція хімічної промисловості, частка якої з 2008 по 2013 рр. зросла на 2,9% (див. рис. 2).

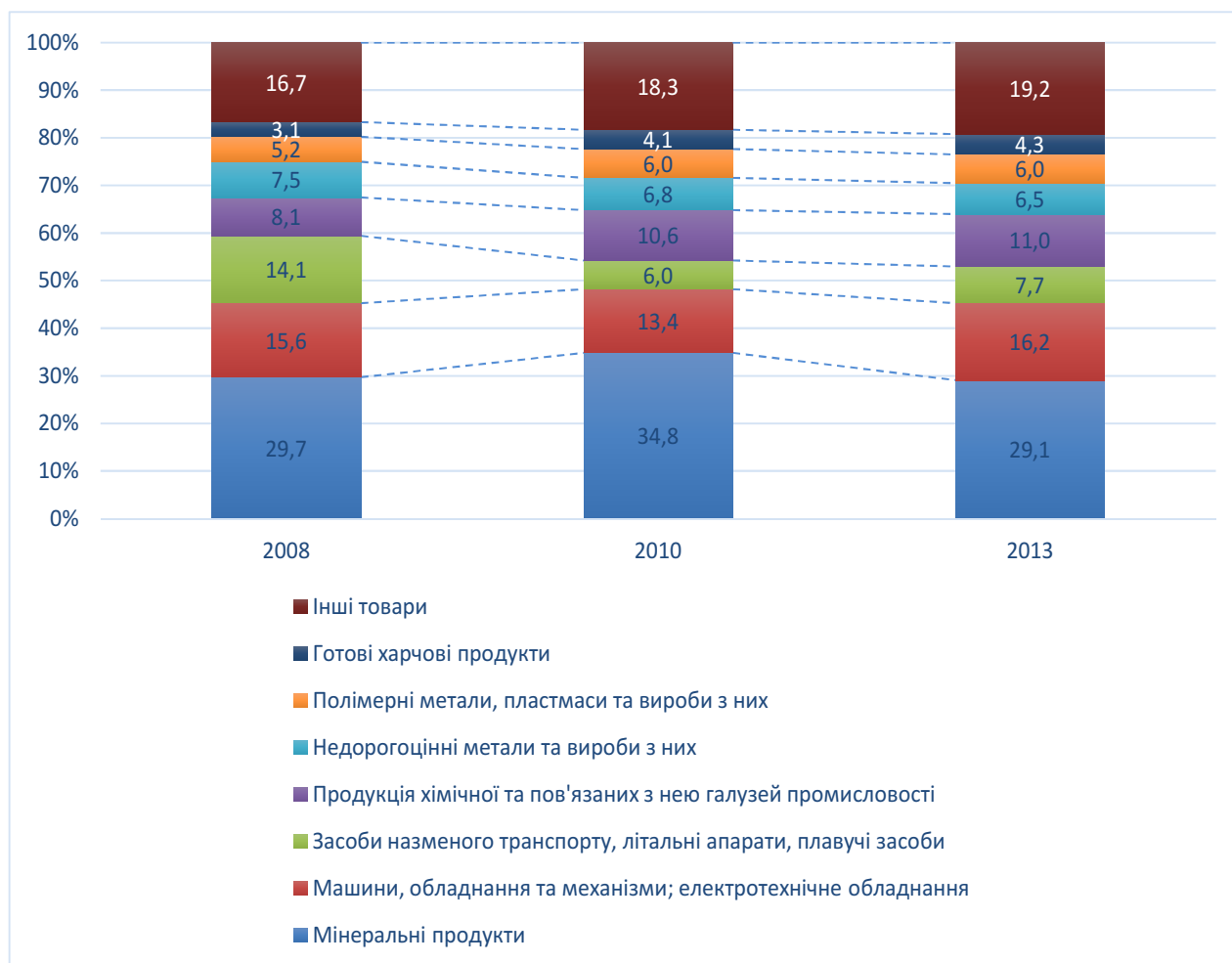

Рис. 2. Структура товарного імпорту України у 2008-2013 рр.

Джерело: складено авторами за даними [4]

Найбільшу питому вагу в загальному обсязі імпорту послуг складали транспортні послуги (21,5% у 2008 р., 21,6% у 2010 р., 22,6% у 2013р.), ділові (18,1% у 2008 р., 19,1% у 2010 р., 18,9% у 2013 р.), фінансові (8,7% у 2008 р., 19,9% у 2010 р., 13,3% у 2013 р.) та державні послуги (20,2% у 2008 р., 9,7% у 2010 р., 7,8% у 2013 р.) (див. рис. 3).

Як бачимо, обсяги імпорту послуг дещо коливались впродовж зазначених років, проте його структура залишилась незмінною.

Імпорт відіграє важливу роль у здійсненні виробничих процесів завдяки його участі у регулюванні виробничих витрат сировини та матеріалів (23-26%), інвестиційних процесів (імпорт формує від 40 до 45% валового нагромадження основного капіталу передусім у машинобудуванні та будівництві). У споживанні домогосподарств та установ і закладів бюджетної сфери частка імпорту відносно невелика (11-13%), проте у товарних ресурсах роздрібної торгівлі вона становить 25-37%, а стосовно непродовольчих товарів – половину. 70% сягає частка імпорту в обсязі продажів товарів культурно-побутового призначення, у тому числі аудіо-, відео- та фотообладнання – 90%, електропобутових приладів – 85%, комп'ютерної техніки – 87%, одягу й білизни – 79%, взуття – 93% [4].

Для більш наочної картини порівнюємо обсяги власного виробництва та імпорту, взявши для аналізу харчову, легку, деревообробну, хімічну та нафтохімічну, металургійну та машинобудівну галузі промисловості (див. табл. 1).

Дослідження джерел наповнення внутрішнього ринку, здійснене щодо продукції шести галузей промисловості, які сумарно поглинають до 77% імпортних надходжень, дозволяє зробити наступні висновки.

У всіх галузях спостерігається зменшення частки продукції власного виробництва та зростання імпортованої. Найбільш проблемними у цьому контексті є легка промисловість (продукція власного

виробництва знизилась у 2013 р. до 25,7%, імпортована зросла до 74,3%), хімічна та нафтохімічна промисловість (відповідно 28,4% і 71,6%), машинобудування (31,8% і 68,2%).

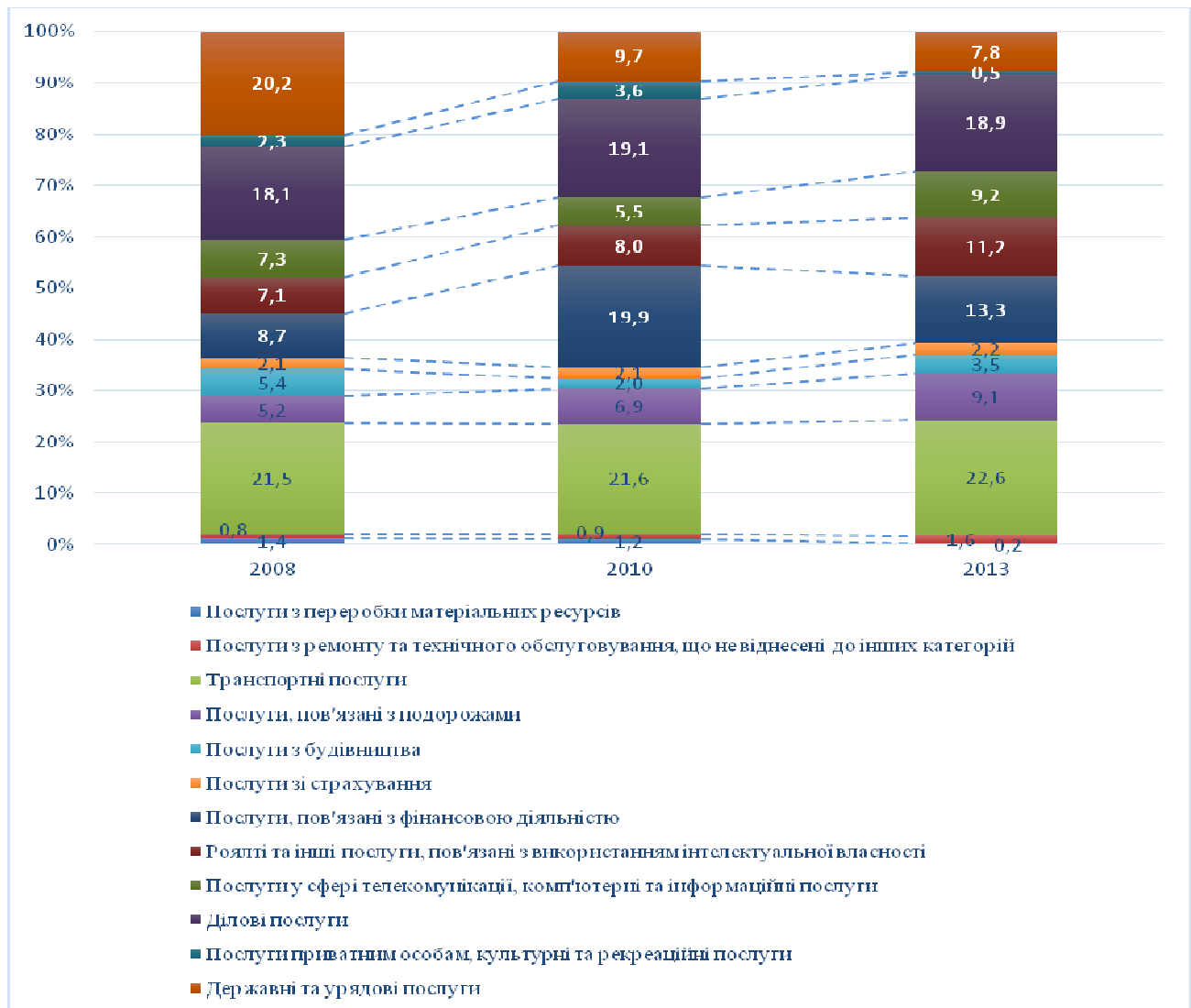

Рис. 3. Видова структура імпорту послуг в Україну у 2008-2013 рр.

Джерело: складено авторами за даними [4]

Таблиця 1

Співвідношення продукції власного виробництва та імпорту на внутрішньому ринку України у поточних цінах, %

Галузі промисловості	2008		2010		2013	
	Внутрішнє в-во	Імпорт	Внутрішнє в-во	Імпорт	Внутрішнє в-во	Імпорт
Харчова	85,7	14,3	82,9	17,1	83,9	16,1
Легка	28,7	71,3	26,1	73,9	25,7	74,3
Деревообробна	64,4	35,6	67,9	32,1	65,5	34,5
Хімічна і нафтохімічна	34,3	65,7	32,6	67,4	28,4	71,6
Металургія	71,5	28,5	67,7	32,3	67,7	32,3
Машинобудування	36,7	63,3	33,9	66,1	31,8	68,2

Примітка: обсяг продукції кожної галузі на внутрішньому ринку розраховано як суму вітчизняного виробництва та імпорту, що дорівнює 100%

Джерело: складено авторами за даними [4]

На наш погляд, нарощування імпорту в Україну спричинене відсталістю вітчизняного виробничого апарату, його фізичною зношеністю та моральною застарілістю. Ступінь зносу основних засобів підприємств переробної промисловості досягає 64,9% [2]. Відсутність структурних реформ у промисловості, зниження технологічності виробничих процесів призвели до зменшення темпів приросту випуску продукції, її невідповідності внутрішньому попиту за асортиментом та якістю.

Як вже зазначалося вище, найбільшу частку у структурі імпорту займають енергоносії – газ та нафтопродукти. Проаналізуємо динаміку їх імпорту (див. табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка імпорту енергетичних ресурсів України, 2008-2013 рр.

Показники	% до попереднього року		
	2008	2010	2013
Всього палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки, в т.ч.:	64,1	133,9	145,9
кам'яне вугілля	37,3	224,0	155,0
нафта сира (включаючи газовий конденсат)	66,2	139,5	102,4
газ природний	84,5	117,7	149,5
Частка природного газу в обсязі імпорту енергетичних ресурсів	54,5	47,9	49,1

Джерело: складено авторами за даними [4]

Як свідчать дані таблиці 2.2, з кожним роком імпорт енергоресурсів стрімко зростає. Причинами такого зростання є, зокрема, неефективне споживання паливно-енергетичних ресурсів, низький рівень впровадження енергоефективних технологій та обладнання, високий рівень зношеності основних засобів у промисловості, високий рівень тінізації економіки України [5, с. 21].

З огляду на вищезгадане, паливно-енергетичний комплекс потребує імпортозаміщення. Заходами, які спрямовані на це імпортозаміщення, мають стати наступні.

1. Технологічна модернізація енерговидобувних і електрогенеруючих підприємств, для чого важливо використовувати сучасні енергозберігаючі технології та устаткування, здійснювати заміну енергоблоків теплоелектроцентралей, що працюють на природному газі, новими генеруючими потужностями з використанням сучасних технологій спалювання вугілля.

2. Приведення структури постачання первинної енергії у відповідність з потребами основних споживачів у ПЕР. У структурі постачання первинної енергії переважає природний газ. Основним напрямком реструктуризації постачання первинної енергії має стати суттєве зменшення імпорту російського природного газу та збільшення видобутку вугілля.

3. Збільшення рівня забезпечення власними вуглеводневими ресурсами. Збільшення рівня забезпечення власними вуглеводними ресурсами вважається можливим, зокрема, за рахунок прискорення розробок газових родовищ на шельфах Чорного та Азовського морів, а також видобутку сланцевого газу, газу центрально-басейнового типу та газогідратів Чорного моря, що сприятиме збалансуванню видобутку та споживання енергоресурсів.

4. Введення у дію потужностей нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, стимулюючим механізмом впровадження яких є так званий «зелений» тариф. Величина такого тарифу встановлюється для кожного суб'єкта господарювання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії. Найвагомим внеском у розвиток виробництва електроенергії з відновлюваних джерел є введення в експлуатацію сонячної електростанції «Охотніково», потужність якої доведено до 80 МВт. Ця електростанція є найбільш потужною фотогальванічною установкою в Центральній та Східній Європі, хоча через анексію Кримського півострова у 2014 р. складно оцінювати перспективи розвитку даної галузі в регіоні та її внесок в прогрес української енергетики.

Таким чином, здійснивши аналіз імпорту товарів та послуг в Україні протягом 2008-2013 рр., можемо виокремити наступні чинники впливу інструментів політики імпортозаміщення на зовнішню торгівлю:

- зовнішня інвестиційна привабливість;
- кон'юнктура світових товарних ринків;
- попит на імпортні товари;
- державне регулювання зовнішньої торгівлі.

Запровадження в Україні класичної моделі імпортозаміщення, яка ґрунтується на власних ресурсах і технологіях, у найближчій перспективі пов'язана з великими труднощами через втрату конкурентних позицій багатьма видами економічної діяльності. Оптимальною моделлю для України може стати модель імпортозамінної індустріалізації, яка передбачає залучення міжнародних організацій та прямих іноземних інвестицій ТНК [6]. Саме тому створення привабливого інвестиційного клімату є одним з ключових чинників.

Не менш важливим фактором є кон'юнктура світових товарних ринків, оскільки від пропозиції товару, його ціни залежить, чи буде він користуватися попитом. Якщо попит на імпортний товар

відсутній через його високу ціну або невідповідність очікуванням споживачів, відповідно будуть зменшуватися обсяги імпорту та створюватимуться умови для імпортозамінного виробництва.

Державне регулювання зовнішньої торгівлі включає в себе такі складові як: а) зниження ставок при наданні кредитів господарським суб'єктам, що виробляють імпортозамінну продукцію; б) запровадження пільгового оподаткування прибутку, що реінвестується в модернізацію основних засобів; в) застосування нетарифних методів регулювання, дозволених СОТ, зокрема ліцензування, сертифікація тощо [7].

Підсумовуючи сказане вище, згрупуємо на рис. 4 конкретні заходи, які держава повинна вжити для реалізації ефективної політики імпортозаміщення.

Вдосконалення механізму державних закупівель	Регуляторні заходи	Преференції для учасників імпортозаміщення	Заходи в податковій сфері	Заходи в митній сфері
<ul style="list-style-type: none"> врахування переваг імпортозамінюючих товарів при проведенні закупівель врахування при оголошенні тендерів критеріїв, що відповідають цілям імпортозаміщення надання переваги лікарським засобам вітчизняного виробництва тощо 	<ul style="list-style-type: none"> зниження рансакційних витрат при створенні імпортозамінюючих виробництв надання державним органам методичного та інформаційного забезпечення шляхом поширення інформації щодо кон'юнктури ринків та переваг національних товарів та виробників 	<ul style="list-style-type: none"> компенсація відсоткових ставок за кредитами забезпечення дольової участі держави у імпортозаміщенні забезпечення доступу промислових підприємств до довгострокових і дешевих кредитів 	<ul style="list-style-type: none"> запровадження пільгового оподаткування прибутку запровадження інвестиційних податкових кредитів 	<ul style="list-style-type: none"> запобігання контрабанді та ввезенню контрафактної продукції застосування антидемпінгових та спеціальних заходів реалізації ефективної митно-тарифної політики запровадження пільг для проєктів з імпортозаміщення

Рис. 4. Заходи з реалізації політики імпортозаміщення в Україні

Джерело: складено авторами за даними [5, с. 44]

Для подолання перешкод на шляху впровадження імпортозаміщення на практиці уряд України розробив Програму активізації економічного зростання на 2013-2014 рр. [8], в якій зазначено, що підтримка національного виробника та реалізація політики імпортозаміщення є пріоритетними. В силу загострення внутрішньополітичної ситуації та стану політико-військового протистояння саме впродовж цього періоду, на жаль, ми не можемо констатувати результативність вказаної програми. Проте, з урахуванням розпочатих у 2014 р. реформ державного сектору та подальші кроки реалізації обраного зовнішньоекономічного вектору, поставлене вище завдання є досі актуальним і може вважатись лише відтермінованим в часі.

Висновки з проведеного дослідження. Спираючись на сказане вище, зазначимо, що найбільшою перешкодою на шляху імпортозаміщення в Україні є високий рівень фізичного та морального зношення основних виробничих засобів, а також сировинна орієнтація експорту, в той час як в структурі імпорту найбільшу частку становить кінцева продукція. Отже, робота має здійснюватись також у напрямку диверсифікації структури вітчизняного експорту.

Державна політика щодо розвитку внутрішнього ринку та стимулювання імпортозаміщення повинна бути системною, комплексною та забезпечувати збалансований розвиток промисловості з поступовим зниженням обсягів сировинних видів продукції та збільшенням обсягу випуску якісної і високотехнологічної продукції, розширенням асортименту, що призведе до зменшення залежності від імпорту.

Література

1. Гура А. О. Особливості зовнішньоторговельної політики України в сучасних умовах / А.О. Гура // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2013. – Вип. 13. – С. 243-249.
2. Жаліло Я.А. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні [Електронний ресурс] / Я.А. Жаліло, В.М. Гацько // Економічна політика. – Режим доступу: http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=epol2&issue=2006_1

3. Дунаєв І.В. Імпортозаміщення: державна політика і процес вибору для України на етапі подолання наслідків економічної кризи / І.В. Дунаєв, В.Ю. Бабаєв // Збірник наукових праць Ін-ту економіки промисловості НАН України. – 2011. – № 2. – Ч. 2. – С. 128–147.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України. – К. : НІСД, 2012. – 71 с.
6. Плющик І.А., Огородник Р.П. Аналіз ефективності застосування політики імпортозаміщення у світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ei/2011_43/pdf/30_Plyu.pdf
7. Експерти визначили кроки реалізації стратегії імпортозаміщення (Офіційне інформагентство Укрінформ, 03.09.2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/eksperti_viznachili_kroki_realizatsiii_strategiit_importozamishchennya_1860258
8. Державна Програма активізації економічного зростання України на 2013-2014 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25.pdf>

References

1. Hura, A.O. (2013), "Features of foreign policy of Ukraine in modern conditions", *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody*, vol. 13, pp. 243-249.
2. Zhalilo, Ya.A. and Hatsko, V.M. (2006), "Problems formation of modern principles of import substitution policy in Ukraine", *Ekonomichna polityka*, available at: http://niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=epol2&issue=2006_1
3. Dunaiev, I.V. and Babaiev, V.Yu. (2011), "Import: public policy and the process of choice for Ukraine at the stage of overcoming the economic crisis", *Zbirnyk naukovykh prats In-tu ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy*, no. 2, part. 2, pp. 128–147.
4. State Statistics Service, available at: <http://ukrstat.gov.ua/>
5. *Priorytety polityky importozamishchennia u stratehii modernizatsii promyslovosti Ukrainy* [Policy priorities in the strategy of import substitution industrial modernization Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine, 71 P.
6. Pliushchuk, I.A. and Ohorodnyk, R.P. (2011), "Analysis of effectiveness of the policy of import substitution in the world", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ei/2011_43/pdf/30_Plyu.pdf
7. "Experts have identified steps of the strategy of import substitution", available at: http://ukrinform.ua/ukr/news/eksperti_viznachili_kroki_realizatsiii_strategiit_importozamishchennya_1860258
8. "State program enhance economic growth in Ukraine 2013-2014", available at: <http://eimg.pravda.com.ua/files/a/4/a428a25.pdf>

УДК 339.56:658.5

Тустанівський Б.О.,
к.е.н., доцент кафедри філософії та економічної теорії
Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка

СИНЕРГІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН США ТА ЄС

Tustanivkyu B.O.,
cand.sc.(econ.), assistant professor of philosophy and economic theory
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

SYNERGY OF FOREIGN TRADE RELATIONSHIP OF THE USA AND THE EU

Постановка проблеми. Зовнішньоторговельні відносини між США та ЄС знаходяться в авангарді світової економіки і тому перебувають під постійною увагою науковців та практиків, основне завдання яких зводиться до пошуку резервів розширення та вдосконалення умов і параметрів зовнішньої торгівлі. Концепція трансатлантичної економіки, що передбачає створення трансатлантичної зони вільної торгівлі, яка набуває все більшої актуальності, ґрунтується на розрахунках, котрі враховують кількісний та вартісний аспект торговельної вигоди, що формується за рахунок нарощення обсягів товарообігу, зміни торговельного та платіжного балансу тощо. Проте, окрім названих вигод, важливим ефектом, що супроводжує будь-яку діяльність в межах економічних систем і посилюється в умовах їх інтеграції є синергія.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблематика синергізму в науковій літературі досить широко висвітлюється на теоретичному рівні. В цьому контексті варто відмітити напрацювання Є. Брікхема, [1], О. Гребешкова [3], Г. Махової [4], С. Мочерного [5], І. Сазиної [7] та ін., які детально розкривають сутність та методологію синергії та синергетичного ефекту. Стосовно ж місця синергії у зовнішньоекономічних відносинах між США та ЄС, то окремі її прояви розглядаються у працях